

Український переклад термінології німецької гуманітаристики

Дискусія, яка завершила цьогорічний цикл семінарів «Український переклад термінології німецької гуманітаристики», мала назву «Як можна перекладати Ніцше?». Вона відбулася в бібліотеці Goethe-Institut Ukraine. Модерував семінар доктор філософських наук, перекладач Вахтанг Кебуладзе. Запрошеним експертом був автор книжки «Ніцше. Самоперевершення», доктор філософських наук Тарас Лютий.

ОКРЕМІ КОНЦЕПТИ ФІЛОСОФУВАННЯ ФРИДРИХА НІЦШЕ

Вахтанг Кебуладзе: Рецепція ідей Фридриха Ніцше в українській філософії та гуманітаристиці позначена дещо парадоксальною амбівалентністю. З одного боку, маємо вже багато перекладів українською мовою творів видатного німецького мислителя, а до того ж низку статей українських дослідників про його філософію; найновішим і найосяжнішим українським дослідженням творчого шляху і філософії Ніцше, безперечно, є книга Тараса Лютого «Ніцше. Самоперевершення». З іншого боку, ми аж дотепер не визначилися з тим, як перекладати центральні концепти його мислення, а до того ж, чи можна взагалі передати українською специфічний стиль Ніцшевого письма.

Тарас Лютий: Для Ніцше весь мовно-понятєвий апарат нагадує своєрідний каркас для структурування мови. Дехто так і лишається в межах цього каркасу заради стабільності, але хтось — ламає його й перебудовує на свій лад.

Основне розуміння понять для Ніцше має, радше, фізіологічний, а не філософський зміст. У «Потойбіч добра і зла» він називає слова звуками, що позначають поняття. Останні, своєю чергою, характеризують образи, які закарбовують часто повторювані й пов'язані з ними відчуття.

Ніцше часто користується словом для передання змісту абстрактних ідей, в які вкладає свій перспективізм або для вираження власної метафізики «плаваючого смислу». Приміром, у «Генеалогії моралі» слово «покарання» є специфічним результатом «волі до могутності», яка справляє вплив на речі та явища менш потужні.

Розвиток речей або традицій є непередбачуваним. Він не утворює жодної логічної послідовності, позаяк форма є хиткою, а сенс і поготів. У результаті поняття «покарання» виявляє на пізніх стадіях розвитку культури не одне якесь значення, а синтез різних «значень». Коротше, генеалогія різних понять дає підстави сказати, що часто-густо значення важко оприявнити. Тільки те, що не має історичного виміру, може бути з легкістю визначеним.

Звернімо увагу на деякі концепти Ніцшевого філософування та можливі їх значення.

das vornehme Ideal — шляхетний або піднесений ідеал

der Abgrund — безодня

der Freigeist — вільнодухий, вільний дух/розум

die ewige Wiederkunft, Ewig wiederkehren, Ewig wiederkommen — вічне повернення / поворот / повторення

die Macht — могутність, влада

der Wille zur Macht — воля до могутності, воля до употужнення

der Tragende Geist / Geist der Schwere — дух тяжкості

die Herrenmoral — панська мораль, мораль володарів

Überwältigen, Überwindung — перевершення, подужання, подолання

Verwandlung, Verklärung — перетворення, перевтілення

die Sklavenmoral — рабська мораль

Selbstüberwindung — самоперевершення, самоподолання

das Gewissen / das schlechte Gewissen — сумління, нечисте сумління

die Bestätigung — утвердження, «так-говоріння»: *Bejahung, ja sagen*

Wert — цінність, вартість.

Лютий, Тарас — доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства НаУКМА. Сфера наукових інтересів — проблеми історії філософії та філософської антропології.

Кебуладзе, Вахтанг — доктор філософських наук, професор кафедри теоретичної і практичної філософії філософського факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

Вибачення

У матеріалах «Круглого столу» в №5 «Філософської думки» за 2016 рік прізвище одного з учасників слід читати: Звіняцьковський.

Вибачаємося за помилку.

Редакція.